

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Egebækken

nr. 6 Dec. 1988

**HISTORISK FORENING
FOR
TIKØB & OMEGN**

E G E B Æ K K E N .

Medlemsblad for:
 HISTORISK FORENING FOR TIKØB OG OMEGN.
 Redigeret af Christian Sørensen (ansvh.)
 og Kirsten Hofstætter.

MØDER OG AKTIVITETER.

Tirsdag 31/1 89. De første tegneserier, middelalderens billedbibel - om kalkmalerier i Nordsjællands kirker. Ved redaktør mag.art Ulla Kjær, Danmarks kirker Nationalmuseet.

Torsdag 9/3 89. Vandmøller og vindmøller.

Bygning, teknik og bevaring ved museumschef for Københavns Bymuseum Torben Eilertsen.

Onsdag 26/4 89. Foreningens årlige generalforsamling.

Program med dagsorden udsendes senere. Forslag til generalforsamlingen må være bestyrelsen i hænde senest 15 marts 89. Efter generalforsamlingen vil cand.mag. Birgitte Jørkov fortælle: ærten kom på kunstkammeret, hvor den endnu er at se, dersom ingen har taget den!

NB!!! Alle møderne er kl.1930 på Biblioteket i Espergærde.

Forsidebilled:

Gl.Strandvej mellem Espergærde og Humlebæk har nogle lange drøje bakker, som her ved Tibberup mølle. I ældre tid var bakken flere meter højere, men i 1867 vedtog Frederiksborg Amt, at grave toppen af de værste bakker på vejene. Det blev her i Tibberup man startede hele projektet.

Den nuværende Tibberup mølle blev opført i 1860'erne og brugt som kornmølle til 1920'erne. En tidligere mølle fra 1600 årene var stubmølle, som nedbrændte under svenskernes landgang i august 1700, men blev igen opbygget som stubmølle.

Villaen til venstre er Blendheim-House. Ejer i 1920'erne var direktør Crone - Petersen, jernbanerestauranten i Helsingør og restauratør på Helsingør/Helsingborg færgerne. Huset blev af ældre beboere kaldt "Rembrandts Hus". En tidligere ejer var en fabrikant Brandt, der fremstillede remme, deraf kom navnet.

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E .

Møder og aktiviteter i 1 ^o halvår 1989.	side 2
Så gik 1988. Tanker omkring årsskiftet.	" 3
Christian d. IV og strikstrømperne.	" 4-5
Orlogsfregatten "SNEKKERSTEN" i Tikøb kirke.	" 6
Hustruvold i 1500-tallet.	" 7
Espergærde/Snekkersten og Omegns Propforening.	" 8
Overtro omkring Julen og Helligtrekonger.	" 9
Stubmøllen i Snekkersten.	" 10
Vidste de: små historiske pluk.	" 10
Museumsnyt.	" 11
Bestyrelsen for Historisk Forening for Tikøb og Omegn.	" 11

Så gik 1988. Det blev et af de store jubelår med Chr. d. IV's kroningsjubilæum og 200 året for Stavnsbåndets ophævelse. De historiske skribenter, medierne og pressen samt museerne har markeret begivenhederne hver på deres måde. Fælles for dem må man sige, at de har genopfrisket interessen for Danmarkshistorien, der rummer et sandt væld af begivenheder for den interesserede. Det samme gælder fortiden i vores lokalsamfund, bl.a. det gamle Tikøb sogn, som regnes blandt de ældste.

Mangt og meget er skrevet og fortalt om egnen og dens beboere i hverdag og fest, men de historiske kilder er langt fra udtømt endnu. Derfor er det så vigtigt, at vi har de lokalhistoriske foreninger, som ud over formidling af egnshistorien også slutter op omkring vore egns museer.

Men det hele nytter kun lidt, hvis befolkningen ikke er med. Derfor kære medlemmer i Historisk Forening for Tikøb og Omegn, fortæl venner og bekendte om vores forening, der året igennem arrangerer foredrag om historiske emner samt udgiver et lille medlemsblad "Egebækken" med lokalhistoriske artikler.

Vores forening er nu 30 år gammel, blev stiftet i 1958 af overlærer A. Meyling, som en støtteforening til den lokalhistoriske samling om det gamle Tikøb-område, der nu har til huse i Egnsmuseet på Flynderupgård.

Mød op og bliv medlem og vær med til at skabe interesse for foreningens aktiviteter. Lad os gøre stifterens motto til vores: "Det gælder om at vække til eftertanke".

Foreningen ønsker alle sine medlemmer en rigtig glædelig jul samt et godt nytår.

På gensyn i 1989.

Christian d.IV og Strikstrømperne.

Fra England og Elisabeth I, som Christian d.IV's far Frederik d.II forgæves bejlede til, nåede kunsten at strikke strømper til Norden. Den svenske konge Erik d.XIV, kendt som en stor "laps", som altid var med på sidste mode, optrådte i 1562 iført den nyeste modedille - strikkede silkestrømper, der var så dyre, at de kostede et beløb svarende til en af hans tjeners årsløn. Efter denne kongelige ekstravagance fulgte den svenske og danske adel trop og udskiftede beholdningerne af fløjls-, læder og linnedstrømper med den stramtsiddende nye silkestrikkestrømpe, der på elegant vis fremhævede datidens sexede mandeben.

Elisabeth I menes at være den første kvinde, der gik med strikkede uldhoser, og hun sørgede for, at kendskabet til den nye strikketeknik blev udbredt til den engelske almue, som herved fik en kærkommen lejlighed til at supplere en ussel indtjening med et indbringende bierhverv - strikningen.

I Danmark finder vi første gang strikkede strømper omtalt i 1566, da adelsmanden Christoffer Gøye skriver til sin hustru Birgitte Bølle og beder om at få tilsendt et par knyttede (strikkede) hoser, da han fryser så forskrækkeligt om benene. Her i det nordsjællandske nævnes strikkede strømper for første gang i skrifter (boopgørelser) fra Helsingør i 1592. Historikeren Jørgen Olrik refererer derfra i sin bog "Borgerlige Hjem i Helsingør for 300 år siden" (1903) - "2 Par knyttede Strømper, et Par røde, et Par graa" - røde strikkede Strømper - "røde bundne Ærmer". At knytte og at binde er det samme som at strikke, hvilket vi kan se af den svenske betegnelse for dette gamle håndværk.

Island - dette gamle "uldland" har, siden strømpestrikingen blev opfundet, været storleverandør af strikgods til Danmark, og man ved, at islandske studerende ved Københavns Universitet havde en blomstrende ekstra-indtægt ved at fungere som mellemmand ved smughandel med strikkede varer fra deres hjemø. Dette ulovlige forhold fik Christian d.IV bragt til ophør i 1602, hvor han stiftede "Den danske Monopolhandel på Island" - noget der bragte ham i miskredit hos storkøbmandene i Helsingør, der i lighed med de islandske studenter lukrerede på handelen med uld til byens jævne borgere. Hvor meget den islandske strikkeproduktion drejede sig om, kan vi læse af eksporttallene fra 1624, som for strømpernes vedkommende udgør 72230 stk. og vanterne 12232 stk. Endnu i 1600-tallet blev strikkede silkestrømper betragtet som en kostbarhed. Det fremgår af tingbøgerne fra 1626, hvor en mand i Helsingør fik ti daler til låns på et par silkestrømper.

SPAREKASSEN sds

Østre Torv 4, Espergærde Center.

Strikkede strømper og handsker blev gang på gang nævnt som en modedille - et symbol på magt og rigdom. Ingeborg Rosenkrantz efterlod sig ikke mindre end ni par "håndstrømper" mens hendes forsyning af "fodstrømper" kun udgjorde fem par.

Tidligere tiders adel havde ellers kunnet nøjes med et par hoser, der blev brugt året rundt, mens handsker var et ukendt begreb uden for de mere luksuriøse sydlandske hoffer.

År 1611 måtte Christian d.IV betale en ikke ubetydelig regning for modtagne nathuer, "håndstrømper", og "støvlestrømper". Måske derfor syntes han efterhånden, at der burde sættes en stopper for det stigende forbrug af disse beklædningsgenstande, samt at folket skulle belæres om, hvem sådanne strikkede strømper måtte bæres af. I hvert fald udstedte han 26 sept. 1636 en politiforordning om, at ingen uadelig kvinde fremover måtte gå med silkestrømper. Borgmestres og råds hustruer og døtre skulle som en særlig ære have lov til at bære uldstrømper, mens koner og døtre af simple borgere og håndværkere fik forbud mod at bære strikkede strømper. Således har vi Christian d.IV at takke for, at almuen - det jævne folk - så sent som i forrige århundrede har måttet nøjes med de upraktiske stunthoser (strømper uden fod i læder eller lærred), samt at fattigfolks fodbeklædning ofte indskrænkede sig til træsko med halm i - selv på de koldeste vinterdage.

Tegning og tekst: Kirsten Hofstätter, Espergærde.

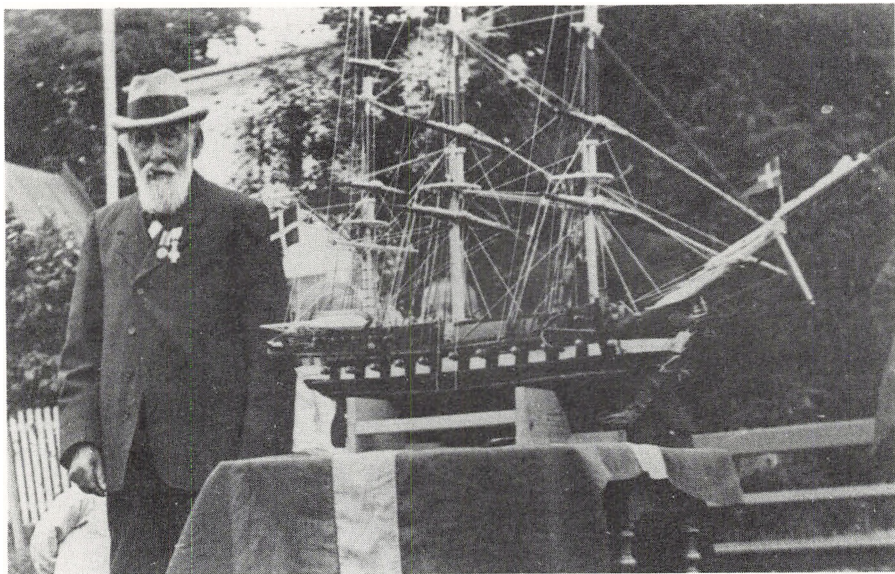
Den 1. januar var det skik, at man afstraffede tjenestefolk for småforseelser. Man førte dem i optog med piber og trommer foran ud på isen, huggede en våge og hældte det iskolde vand ned over synderens nakke i små portioner. Hvis han lovede bod og bedring, „benådede“ man ham ved at hælde resten af vandet ud over ham på én gang. (Olaus Magnus).

6. Orlogsfregatten „Snekkersten“ i Tikøb kirke.

Beboerne langs nord- og sydkysten hørte til sognekirken i Tikøb. Gennem mange generationer har kystboerne måttet gå eller køre den lange vej til Tikøb når de skulle deltage i religiøse handlinger. I vinterhalvåret har det været en våd og kold tur ca. 8 km ad dårlige veje, men deres sognekirke holdt de af. Her fik de en religiøs oplevelse og deres kære var stedet til hvile på Tikøb kirkegård.

Derfor var det ret naturligt, at fiskerne fra Snekkersten og Skotterup skænkede deres sognekirke et skib til ophængning, da lejligheden bød sig.

En ung fisker fra Snekkersten Jens Jonassen f.1831 gjorde tjeneste på Sundtoldens vagtskib ved Helsingør. Han byggede i 1853 et modelskib, en orlogsfregat, som han navngav "SNEKKERSTEN". Alle syntes det var en flot præsentation og et smukt skib, som bar fiskerlejets navn. I 1856 købte en kreds af fiskere skibet, som de der efter skænkede Tikøb kirke til ophængning. Men også et kirkeskib er forgængeligt, og i 1920 var det tjeneligt til en større reparation. Det blev et par fiskere i Snekkersten Valdemar Andersen og Louis Duve Hansen, der påtog sig den store opgave.

Efter endt reparation skulle skibet afleveres til Tikøb kirke søndag d.4 juni 1920. Men før den store procession af fiskere med hustruer drog mod Tikøb, blev den nu 89 årige Jens Jonassen fotograferet ved orlogsfregatten foran sit hus på Strandvejen nr. 182 i Snekkersten. Følget til kirken talte over 100 mennesker med Fiskerforeningens fane i spidsen for den flagsmykkede bil med fregatten og hele følget i lejede vogne. Ved ankomsten til kirken blev orlogsfregatten modtaget af pastor Johannes Petersen, der kvitterede med en takketale til de fremmødte. Og nu i 1988, 132 år efter ophængningen er orlogsfregatten "SNEKKERSTEN" stadig at se under hvælvingerne i den gamle sognekirke i Tikøb.

Hustruvold i 1500-tallet.

- en sag om "Haardræt"

Denne tegning i Helsingør Retsprotokol af Jonas Tværmose, der var byskriver 1569-72, forestiller Bent Skonnings hånd, der trækker hans hustru Charine i håret.

Bent var udi rette anklaget "for ond og ukristelig Omgængelse, han skiller sig udi med hende, med onde Ord og Banden, Slet (d.v.s. slag) og Livs Undsigelse".....
...."item nu senest han slog hende, drog hende hende i Haaret bort og igen", ja han havde "aldeles myrt hende, hvis da ikke godt Folk havde kommet hende til Hjælp".

Sådan fortælles denne hustruvoldshistorie af Laurits Pedersen i "Helsingør i Sundtoldstiden", men historien melder intet om, hvorvidt Bent Skonning blev straffet for hustrumishandlingen, eller om ægtefællerne fandt ud af at omgås hinanden på en mere kristelig vis.

Nillerne med krabasken

I 1600-tallet derimod, vrimler det med billeder af kvinder, der tæver mændene, mens det modsatte sjældent ses.

Som dette franske kobberstik fra 1625, der pryder titelbladet til en dansk flyvevisse, som handler om tre medsøstre til et nedlagt hustruvoldsoffer, der er i gang med at tage en grim hævn over ugerningsmanden.

Man kan så spørge sig selv om det er datidens kvindeoprør, eller måske var renæssancekvinderne mindst lige så hurtige til at gribe til kæppen som mændene, sådan som vi kender det fra Nille med krabasken i Holbergs komedie, "Jeppe på Bjerget".

Flynderupgård i november
Kirsten Hofstælder
Kirsten Hofstælder

ESPERGÆRDE/SNEKKERSTEN OG OMEGNS PROPPFORENING.

Hjælp til fattige konfirmanders oplædning.

Propforenings-ideen opstod omkring 1890 i København. De fastboende, håndværkerne og de handlende i kvarteret omkring Saxogade, Mathæusgade og Oehlenschlägergade, hittede på den morsomme ide, at gå med en almindelig korkprop i lommen. Når de mødtes viste de proppen, havde den anden ikke sin prop skulle han give en genstand på det nærmeste værtshus.

Denne morskab udviklede sig meget voldsomt, og der var så mange med, at man til sidst ikke kunne overskue det. Man indkaldte til en stiftende generalforsamling i Søren Thomsens beværtning i Saxogade 52.

Her stiftede man 1° september 1894 Propforeningen "P". Formanden var politibetjent Lars Clausen, en af de tre politimænd, der var med, medens det hele foregik under primitive former, og han var den, der sammen med Søren Thomsen og nogle flere af kredsens medlemmer gav stødet til, at det hele blev ordnet foreningsmæssigt. Gebyret ved indmeldelse var 25 øre og kontingentet 10 øre pr. måned. Symbolet blev en korkskive med et indbrændt "P". Foreningens motto blev: "At gavne og fornøje, hav stedse det for øje". Formålet var: Hjælp til fattige konfirmanders oplædning.

Ifølge foreningens vedtægter kunne der oprettes afdelinger ude i landet. I Helsingør stiftede man en afdeling i 1917. Propforeningen for Espergærde/Snekkersten og Omegn kom med i 1920-erne. Tildeling af konfirmationstøj skete efter ansøgning, som så blev behandlet fortroligt af bestyrelsen. Konfirmandernes udstyr bestod af - for drenge: En klædning (jakke, vest og benklæder) eller en matroshabit med krave samt et par box-calf støvler, en velourhat eller matroshue. En lærredsskjorte, et par sorte strømper, en underkrave, en flip, et slips og et par manchetter. For piger: En hvid, helulden kjole (liv med besætning og nederdel) et par box-calf støvler, en hvid eller farvet stråhat med fjer og bånd (om foråret), en filthat i farve efter eget valg med fjer og bånd (til efteråret). En chemise, et par benklæder, et par hvide strømper, et hvidt underskørt. Alt af første klasses materiale og forarbejdning.

Chr. Sørensen.

HELINGØR KOMMUNES MUSEER.

Helsingør Bymuseum, åbent daglig 12-16. Hestemøllestræde 1. Helsingør.
 Marienlyst Slot, åbent lør.søn. 14 - 17. Marienlyst Alle, Helsingør.
 Flynderupgård Museet, åbent alle dage 12-16. Agnetevej, Espergærde.

I dagene mellem jul og Helligtrekongers aften (trettede dag jul) herskede den ukrænkelige julefred. Alle retstrætter skulle hvile, og i hjemmet måtte kun det allernødvendigste arbejde udføres, såsom kvægets fodring, og alt brænde til huset skulle være hugget i forvejen.

Men især skulle man afholde sig fra alle hullignende bevægelser, som at spinde, vinde garn, bore med bor, for man troede, at disse bevægelser ville gøre skade på såvel udøveren som på gårdens besætning. I julen troede man nemlig, at selv solen holdt sig i ro, derfor måtte heller intet andet bevæges rundt.

Strikkepindene derimod måtte gerne bevæges, og det gjorde kvinderne på Gotland, hvor der blev afholdt strikkegilder i julehelligdagene. Disse trøjekællinger, som de kaldtes, kunne få en årsproduktion på op til 800 trøjer fra pindene. Trøjekællingerne sejlede af sted til markederne i Stockholm og Nordbottan, hvor de flittige koner hentede sig en god fortjeneste, inden de vendte hjem til øen i god tid inden juleforberedelserne.

Helligtrekonger.

Når man gik i seng på Helligtrekongers aften, passede de unge piger på ikke at falde i søvn. De holdt sig vågne for at stå op i den stille midnatstime, hvor de gik tre gange rundt om huset eller gården - samme vej som solen - mens de hver gang fremsagde verset:

Jeg beder jer hellige konger tre, at I i nat vil lade mig se:
hvis seng jeg skal rede, hvis dug jeg skal brede,
hvis brud jeg skal være, hvis navn jeg skal bære - med ære.

Så gik pigerne til ro. Men inden de lagde sig, placerede de et spejl under hovedpuden. Det skulle sikre, at de fik den tilkommende at se i drømme. Hans økonomiske situation kunne man også få varsel om ved at stille tre kopper på det lille bord ved sengen og fylde vand i den ene, mælk i den anden og øl eller vin i den tredje. Helligtrekongers morgen skulle man se efter, om der var drukket af kopperne. Var det sunket i vandet, ville den tilkommende være fattig. Manglede der noget af mælken, betød det, at han var nogenlunde velstående, og var der drukket af øllet eller vinen, betød det, at han var rig.

Inden bonden gik til ro på Helligtrekongers aften, smuttede han lige ud for at se på himlen. Det skulle helst være overskyet, hvis det var stjerneklart, ville det ikke blive et godt år for ærterne.

Helligtrekonger - den 6.januar var julens sidste helligdag. Men der var nogle der prøvede at strække højtiden lidt endnu, så de sang:

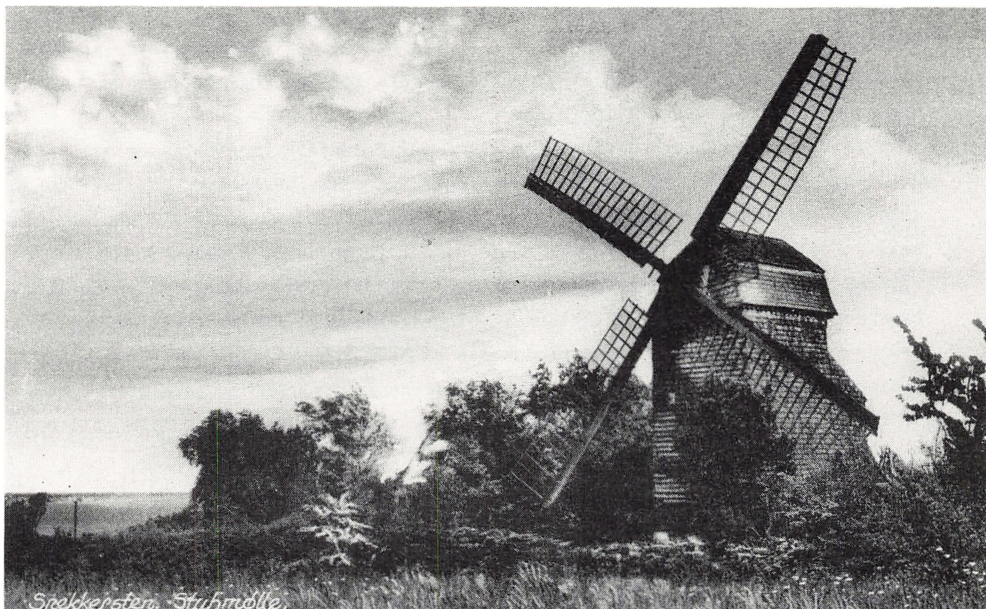
Ved kørmisse knude er julen ude,
men ingen kan laste den,
der holder jul til faste.

Kirsten Hofstätter.

**Raavigs
Boghandel Aps**

Vester Torv
Espergårde Center
3060 Espergårde
Telf. 02 23 19 48

Snekkersten, Stubmølle.

Det var ikke kun i Tibberup, der har stået en stubmølle. Meulenberg i Snekkersten har også haft en mølle, endda i nyere tid. Den stod på Hylde Bakken ved Tjørnevej. Meulenberg købte den brugt i 1904 fra Slagelse-egnen. Vind og vejr tærede stærkt på den gamle mølle gennem årene. I 1964 overlod ejeren stubmøllen til Nationalmuseet, som lod den istandsætte, for derefter at genopstille møllen på den oprindelige plads i Lundforlund uden for Slagelse.

Chr.Sørensen.

Vidste de:.....

- at den 9. januar 1489 byttede kong Hans Tikøb kirke bort til munkene i Esrum, i bytte får kongen 4 gårde i Lundtofte.

- at efter Reformationen i 1536 blev Krongodset meget stort, nu ejer kongen halvdelen af al Danmarks jord, mod før kun en sjettedel.

Alle bondebyerne bliver nu Krongods d.v.s. fæstere under Kronen.

- at i 1559 rejste de sidste 11 munke og 1 abbed fra Esrum kloster til Sorø.

- at i 1567 sælger Frederik d.II to gårde i Tikøb sogn kaldet "Egebæk" til tolder Henrik Mogensen Rosenvinge, - og i 1610 er landsbyen "Egebæk" forsvundet.

- at i 1679 har Fisker-leyet Sneker-sten 6 skatteydere, hver betaler 1 rigsdaler.

TÆRSBØL
isenkram

Espergærde center. Telefon 23 32 08. 3060 Espergærde

MUSEUMSNYT.

Jul på Helsingør Bymuseum JULEHJERTER OG ANDRE HJERTER.

Udstillingen kan ses fra 26^e november til 8^e januar.

Flynderupgård Museet, Agnetevej 9 Espergærde. Viser særudstillingen: "Espergærde, som fotografen så det engang".

Helsingør Kommunes Museer er lukket:

24^e - 25^e og 31^e december samt 1^e januar.

BESTYRELSEN FOR HISTORISK FORENING FOR TIKØB OG OMEGN.

Formand: Inge Schjellerup, Strandvangsvej 4 3060.Espergærde	(02-232385)
Poul Eilersen, Løntofte 45 3070.Snekkersten.	(02-220298)
Kirsten Hofstätter, Godthåbsvej 15B 3060.Espergærde.	(02-231074)
Vagn Mathiassen, Toeltvej 4 Solgård. Langerød 3480.Fredensborg.	(02-193837)
Kenno Pedersen, Hestemøllestræde 1 3000.Helsingør.	(02-210098)
Lars Vange, Søndermarken 3 3060.Espergærde.	(02-231740)
Christian Sørensen, Blommevej 8A 3060.Espergærde.	(02-231524)
Suppleanter:	
Povl Delang Olsen, Svinget 38 3060.Espergærde.	(02-232735)
Kirsten Borneland, Stubbedamsvej 65 3000.Helsingør.	(02-214087)
Revisor: Søren Larsen, Strandvejen 153 3060.Espergærde.	(02-232673)

Undertegnede ønsker at blive medlem af
HISTORISK FORENING FOR TIKØB OG OMEGN.
50 kr. om året for enkelt medlemskab.

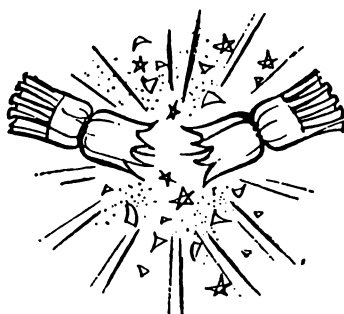
Navn:

Adresse:

.....

Godt Nytår.

HISTORISK FORENING FOR TIKØB OG OMEGN
Kasserer Lars Vange
Søndermarken 3,
3060. Espergårde.